

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Ishaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrta leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravišten v tiskarni sv. Cirila, korničke ulice, št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za označila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Okrajni zastopi.

V nekaterih okrajnih zastopih je letos potekla njih volilna doba, tako v Mariborskem, v Št.-Lenartskem in drugih.

Treba to torej novih volitev va-nje. Na koncu tega in v začetku prihodnjega meseca imajo se one izvršiti. Kar je okrajnih zastopov na Malem Štajerju, gredo vsi Slovencem, kajti vsi so na slovenskih tleh in ogromna večina prebivalcev, katerih pravice in dolžnosti so v njih rokah, so trdi Slovenci. Naravno je tedaj, da imajo v njih Slovenci, sploh možje, katerim je napredek domačih prebivalcev na sren, odločilno besedo.

Ali pa je to dosehmal po okrajnih zastopih resnica? Le malo okrajev ima to srečo, njih večina je po večjem v rokah mož, ki se protivijo vsemu, kar je slovensko, in trobijo radi v nemški rog. Če se ne motimo, so Slovenci na vrhu samo v Ljutomerskem, Gornje-Radgonskem, Slovenjegraškem, Šoštanjskem pa Gornje-Grajskem okraju, po vseh drugih pa nosi nemška ali boljše nemškutarska brezobzirnost zvonec.

Kar je pa tega le naravna posledica, je to, da se skrbi po teh okrajih za vse drugo, samo ne za blagostanje slovenskih prebivalcev. Bismarkovanje je v njih, več ali manj odkrito, na dnevnem redu. Kolikor se izvê iz njih sej, pokazuje se to očividno, kar se pa godi v enakem smislu na tihem, to sega še more biti globlje in čisto gotovo na škodo naše, slovenske stvari. Mačka ne pusti miši.

Okrajni zastopi zdé se pač marsikomu odveč in kdor je te misli, mi mu ne oporekamo, toda ker oni obstojé vsled postave in se jim marsikaj prepusti v razpravljanje, marsikaj pa si prisvojé sami, da-si nimajo za to pravice, treba jih je vzeti v poštev. Naša dolžnost, taka, da je ogniti se je ustavni greh, je torej obdržati jih ali kjer jih še nimamo, pridobiti si jih.

Sedaj ob novih volitvah ponuja se nam

ta priložnost, ali jo čemo zamuditi? — Ne, to ne sme biti. Kjer še sedaj v okrajnem zastopu nimajo slovenski možje večine, bode že težava si jo pridobiti, kajti zastop si niso nemški liberalci te postave, ki odmerja volilno pravico v okrajne zastope, skovali. Težko, da bi še kateri zastop bil, ki bi si ga bili oni tako za-se obdržali, kakor so prav okrajni zastopi. Vse eno pa ne kaže, v oöigled sedanjih naših razmer, položiti orožja.

Pravico va-nje voliti imajo v prvi vrsti veliki posestniki, ki imajo vsaj šestdeset goldinarjev davka. K njim se šteje tudi posestniki hiš v mestu ali trgu, ki leži v takem okraju. V drugi vrsti pa so obrtniki, ki imajo najvišji davek v okraju, v tretji so potlej mesta in trgi v okraju in v šrti so nazadnje še le pravi kmetje. Vsaka vrsta voli enako število zastopnikov in človek si iz tega izračuni lahko na prstih, komu se v tem prikrajšuje pravica in komu se ona razteguje čez vso pravico. Kmetje, ki plačujejo vkup more biti ali največkrat gotovo 10krat toliko davka, kolikor ga prve tri vrste ne plačujejo, voli samo četrti del zastopa, drugi pa ostale tri četrti. To je pravica, da se Bog usmili.

Huje pa se pokaže ta krivica še v tem, če pomislimo, da stojé oni, ki volijo v 1., 2. ali 3. vrsti največkrat naravnost v nasprotju s kmeti in to ne samo gledé jezika, ampak še veliko bolj gledé gmotnih, denarnih razmer. Kar ugaja mestnim in semtertje tudi trškim prebivalcem, to je večkrat na škodo, izgubo kmečkim ljudem in vendar je vse to, kolikor je namreč v rokah okrajnih zastopov, unim trem vrstam na razpolago, kajti večina jim je v zastopu gotova.

Razmere po takem v okrajnih zastopih niso na nobeno stran za kmečko ljudstvo dobre. V nekaj so le v tistih bolj, v katerih imajo Slovenci večino, zakaj Slovenci čutijo se vsi za eno ljudstvo in skrbé torej vai, kjer se le kaj premore, za blagor slov. ljudstva. Mi pa

zato ne moremo nikakor umeti tistih zaslepljenih slov. kmetov, ki se potegujó, kakor drugje, tako tudi pri okrajnih zastopih za nemškutarijo. Taki tiščijo še tako rekoč z lastno roko nož, ki ga držé nemškutarji, v srce slovenskega kmeta.

Izkušnje, kakor jih je slovensko in sploh kmečko ljudstvo, n. pr. v Mariborskem okrajnem zastopu, doživelo, lahko bi pač že tudi tiste bile izpametovala, ki so s kraja, misléč, da je Slovencu v resnici nemščina neizogibno potrebna, z nemčurji vlekli. Ali se je to pri njih že zgodilo, tega sicer ne vemo, toda grdo psovanje, s katerim pita nemško novinarstvo v Mariboru, v Celju in Gradcu den na den slov. ljudstvo, menimo, da jim odpera oči in jim vsled tega že pada mrena raz njih, katero so dosemal nosili na svojih sicer bistrih, slovenskih očeh. Prenapeta struna počí.

Naj pa bi le-ti še tudi dosemal ne bili izpoznali, da so oni nekaterim nemčurjem ali nemškutarjem samo za strmen držali, da so se ti ležje zdevali na konja, to prepričanje sedaj imamo, da ostali zavedni Slovenci ne držé več rok križem in da se čéjo tudi v prihodnjih volitvah v okrajne zastope kazati za prave, značajne može. To velja posebno še vsem slov. možem v Št.-Lenartskem pa tudi v Mariborskem okraju. V prvem okraju dobodo potlej gotovo večino po vseh volilnih vrstah, v zadnjem pa vsaj v velikem posestvu pa v kmečki skupini. Tedaj, slovenski može, krepko na noge brez vsega strahu in v trdnem zaupanju, saj gre zmaga in pride prej ali slej — pravici!

Govor g. Bož. Raiča v državnem zboru

dne 19. marca t. l.

(Dalje.)

Zakaj se ne dela tako z drugimi narodi? Tudi ne najdem v članu XIX. državne osnovne postave za Slovence kake posebne izjeme, pač pa od besede do besede tako-le: Jednakopravnost vseh v deželi navadnih jezikov v šoli, v uradu in v javnem življenju je po državi priznana.

Gospód sedanji deželni glavar na Štajerskem je rekel v zadnji sesiji deželnega zbora. „Jednakost se spodobi le jednako vrednemu.“ Kaj izvrstno! Lepa in zanimiva razlaga ta k jednakopravnosti, ki je državno zajamčana. Ko bi jednakovredni za nejednakovredne davke plačevali, novake dajali in vednosti gojili, bi izrek vendar imel kak pomen, kakor pa je sedaj, je tak izrek le napuh (poveličanje samega sebe), ki izvira sicer iz plemenitega stanu, a pojmovi pri tem so kalni. Jednaka bremena, jednake pravice, a ne privilegiranih stanov, niti privilegiranih narodov v Avstriji. (Pohvala na desni.) Ni jih bogov za više posebej, a za nižje narode

posebej. Na gimnazijah v Celji in Mariboru je večina učiteljev tujcev, med temi so bili in so še hujskači, kar nam najnovejše prigodbe na Celjski viši gimnaziji dovolj pojasnjujejo.

Kljubu Slovencem je na Mariborski gimnaziji ravnatelj stalno nameščen, ki pri vzprejemu slovenskih učencev povdarja, da imajo tisti slovenski učenci, ki se dajo zapisati za Nemce, na teden dve ali tri ure manj šole. Ali ne gre tu prav za prav za iznarodovanje slovenske mladosti od strani c. k. državnih uradnikov na račun davkoplačevalcev. Je tudi na tisti gimnaziji, kakor je bilo brati, umeščen bil za profesorja žid (Strahovito! in veselost na levi), dasiravno vsled dne 19. marca 1496 sklenjene pogodbe po cesarju Maksu I. na prošnjo štajerskih deželnih stanov v Schwäbisch-Werden, ne sme žid bivati na Štajerskem. Takrat jim je bil obrok dan do praznika treh kraljev leta 1497. (Veselost na levi.) Diploma pravi (jo bere): „Dieselbe unser Juedeschaft allenthalben aus dem Lande Steier in ewig zeit geurlaubt und schierst auszutreiben zugesagt.“ (Židje se imajo povsod iz dezele Štajerske za večne čase odsloviti in dovoljujem, da se imajo v bodočnosti iztirati.) Štajerski deželni stanovi so morali zato plačati 38.000 liber vinarjev. (Veselost na levi.) Kakor jaz to stvar razumem, tudi državna osnovna postava ni odpravila te pogodbe, ki že traja skoro štiristo let (Ironični klici: Zelo prav! in zasmeh na levici.) Pogodbe se morajo razrušiti, a ne meni nič, tebi nič vničiti. (Zasmeh na levi.) Toliko potrpežljivosti in prizanesljivosti zahteva od nas ministerstvo poduka.

Nekaj nenavadnega je tudi to, da so na treh gimnazijah na Spodnjem Štajerskem umeščeni za ravnatelje — historiki z navadno kvalifikacijo, to podučevanja na gimnazijah gotovo ne pospešuje in tudi ne more pospeševati. Kje je tukaj vednostna in pedagoški presežnost (Veselost na levi), ki se tirja v osnovanem črtežu leta 1849 od avstrijskih ravnateljev? Kje se ima izobraziti naša prihodnja inteligenca, ako se nam ne privoši jedna gimnazija s slovenskim učnim jezikom?

Kje naj se bodoči uradniki, medicinarji, duhovniki, pisatelji i. dr. slovenskega jezika temeljito naučé, ako ni slovenskih gimnazij? Dokler ministerstvo gimnazij po obsegu slovenskega jezika ne stavi na naravno podlago, toliko časa je na stališču nepostavnem in nam dela krivico v obliki nasiljevanja.

Mariborsko učiteljsiše ima namen izobraževati in vzgojevati bodoče ljudske učitelje in vzgojitelje za slovensko mladež na Spodnjem Štajerskem. Toraj bi se mogla kandidatom dati pripravna prilika, da se naučé potrebne spretnosti in pravilnosti v slovenskem jeziku za vse učne tvarine. Dosihmal se to ni moglo zgoditi,